

V I Lenin

August Bebel

Med Bebel har inte bara den ledare för den tyska socialdemokratin, som hade det största inflytandet bland arbetarna och var mest omtyckt bland massorna, gått i graven: Bebel gav i sin utveckling och sin politiska verksamhet uttryck åt en hel historisk period i inte bara den tyska, utan också den internationella socialdemokratins liv.

Två stora perioder kan urskiljas i den internationella socialdemokratins historia. Den första perioden var när de socialistiska idéerna föddes och proletariatets klasskamp började gro. En lång och hård kamp fördes mellan ytterst talrika socialistiska teorier och sekter. Socialismen sökte sin väg, sökte sitt jag. Proletariatet, som knappt hade börjat avskiljas från det småborgerliga "folkets" allmänna massa, förde en klasskamp som hade karaktären av isolerade utbrott i stil med resningen av vävarna i Lyon. Under denna period höll arbetarklassen också bara på att treva sig fram till sin väg.

Detta var den period då marxismen förbereddes och föddes såsom den enda doktrin för socialismen som bestått historiens prov. Denna period sträckte sig ungefär över det förra seklets två första tredjedelar och slutade med att marxismen segrade fullständigt, alla förmarxiska former av socialism bröt samman (särskilt efter 1848 års revolution), arbetarklassen avskilde sig från den småborgerliga demokratin och slog in på en självständig väg i historien.

Den andra är den period då socialistiska masspartier med klassmässig, proletär sammansättning bildas, tillväxer och mognar. Det som utmärker denna period är, att socialismen får en väldig spridning på bredden, proletariatets allehanda organisationer växer ut i enastående grad och proletariatet på de mest skilda verksamhetsfält förbereder sig att fullgöra sin stora världshistoriska uppgift. De senaste åren har redan en tredje period anmält sig för att avlösa den. Det är då som de i en rad kriser skolade krafterna kommer att nå sina mål.

August Bebel, själv arbetare, arbetade sig genom hård kamp fram till en socialistisk världsåskådning, ägnade helt och restlöst alla sina väldiga krafter åt att tjäna socialismens mål, gick under årtionden sida vid sida med det växande och alltmer utvecklade tyska proletariatet och blev Europas mest begåvade parlamentsledamot, den mest talangfulle organisatören och taktikern, den mest inflytelserike ledaren för den internationella, mot reformism och opportunistiska, socialdemokratin.

August Bebel föddes den 22 februari 1840 i en fattig preussisk underofficersfamilj i Köln, vid Rhen. Med modersmjölken insöp han åtskilliga grova fördomar, som han sedermera långsamt men säkert gjorde sig fri från. Befolkningen vid Rhen åren 1848-49, under den borgerliga revolutionens epok i Tyskland, var republikanskt sinnad. I folkskolan uttalade sig bara två pojkvaskar – den ene av dem var Bebel – för monarkin och fick för den skull stryk av sina kamrater. "En som fått stryk är värd två som inte fått det" – så skulle man fritt översatt till ryska kunna uttrycka den "sensmoral" Bebel själv kom till, då han i sina memoarer berättade om denna episod från barnaåren.

För Tyskland förde 1860-talet med sig en liberal "vår", efter kontrarevolutionens långa och svåra år, och ett nytt uppvaknande för arbetarnas massrörelse. Lassalle inledde sin lysande men kortvariga agitation. Bebel, då en ung svarvargesäll, läste begärligt de liberala tidningar, som gavs ut av gamla aktiva från 1848 års revolution, och blev en eldig deltagare i arbetarnas bildningsföreningar. Bebel gör sig fri från de kasernpreussiska fördomarna, ansluter sig till liberala åsikter och bekämpar socialismen.

Men livet tar ut sin rätt – och den unge arbetaren läser Lassalles broschyrer och når så småningom också fram till Marx, hur svårt det då än var i Tyskland, på grund av kontrapositionens mer än tioåriga förtryck, att lära känna Marx' arbeten. Arbetarlivets förhållanden och det allvarliga och samvetsgranna studiet av samhällsvetenskaperna drev Bebel fram till socialismen. Han skulle även på egen hand ha nått fram till socialismen, men Liebknecht, som var 14 år äldre och vid denna tid hade återvänt från emigrationstiden i London, hjälpte honom att påskynda denna utveckling.

Elaka tungor bland Marx' motståndare brukade på den tiden säga att Marx' parti bestod av tre personer: partiledaren Marx, hans sekreterare Engels och hans "agent" Liebknecht. Men medan oförnuftiga människor skydde Liebknecht som "agent" för emigranterna eller utlandstyskarna, så förmådde Bebel att i Liebknecht finna vad han behövde, nämligen en levande kontakt med Marx' storartade uppträdande år 1848, med det om än lilla, så dock sant proletära parti som då bildades, en levande representant för marxistiska uppfattningar och marxistiska traditioner. "Den kan man banne mig lära sig något av!" sägs den unge svarvaren Bebel ha utlåt sig om Liebknecht.

Under 60-talets andra hälft bröt Bebel sin förbindelse med liberalerna, avskilde arbetarföreningarnas socialistiska del från den borgerligt demokratiska och ställde sig tillsammans med Liebknecht i första ledet bland eisenacharna, marxisternas parti, som i många långa år kämpade mot det andra arbetarpartiet, det lassalleanska.

Den historiska orsaken till den tyska socialismens splittring var i korthet följande. På dagordningen stod frågan om Tysklands enande. Under de dåvarande klassförhållandena kunde detta ske på två sätt: antingen genom en revolution, som skulle ledas av proletariatet och upprätta en alltysk republik, eller genom preussiska dynastiska krig, som skulle stärka de preussiska godsägarnas hegemoni i ett enat Tyskland.

Lassalle och lassalleanerna såg den proletära och demokratiska vägens dåliga chanser och hade en ombytlig taktik i sina försök att anpassa sig till junkern Bismarcks hegemoni. Deras misstag var att länka in arbetarpartiet på en bonapartistiskstatssocialistisk väg. Bebel och Liebknecht däremot förespråkade konsekvent den demokratiska och proletära vägen och bekämpade även de minsta eftergifter för preusseriet, bismarckismen och nationalismen.

Historien har gett Bebel och Liebknecht rätt, *trots* att Tyskland enades på Bismarcks vis. Endast Bebels och Liebknechts konsekvent demokratiska och revolutionära taktik, endast deras "omedgörlighet" mot nationalismen, endast deras oförsonlighet mot att Tyskland enades och förnyades "uppifrån" bidrog till att lägga en stabil grundval för ett verkligt socialdemokratiskt arbetarparti. Och saken gällde då just partiets grundval.

Om lassalleanernas flört med bismarckismen eller deras "anpassning" till den inte vållade den tyska arbetarrörelsen ett avbräck, så berodde detta *enbart* på det högst energiska och skoningslöst skarpa motstånd som Bebel och Liebknecht gjorde mot dessa ansatser.

När frågan historiskt hade avgjorts, fem år efter det tyska rikets grundande, förmådde Bebel och Liebknecht ena de båda arbetarpartierna och säkerställa hegemoni för marxismen i det enade partiet.

Så snart det tyska parlamentet hade inrättats, blev Bebel invald i det, trots att han då var helt ung – 27 år. Och grunderna för den parlamentariska taktiken hos den tyska (och internationella) socialdemokratin, som inte vek en tum för fienderna, inte försatt den minsta möjlighet att uppnå åtminstone en liten förbättring för arbetarna och samtidigt var principfast

och oförsonlig och alltid inriktad på att förverkliga slutmålet, grunderna för denna taktik utarbetades av Bebel eller med hans direkta medverkan och under hans ledning.

Tyskland, som enats på Bismarcks vis och förnyats på preussarnas och j unkrarnas vis, besvarade arbetarpartiets framgångar med en undantagslag mot socialisterna. De legala betingelserna för arbetarklassens parti undanröjdes och partiet ställdes utanför lagen. Svåra tider bröt in. Till fiendernas förföljelser kom en intern kris -- vacklan i taktikens grundfrågor. De som först stack upp huvudet var opportunisterna, som låtit skrämman sig av legalitetens upphävande och stämde upp en melankolisk visa, där de avsvor sig de obesurna parollerna, anklagade sig själva för att ha gått för långt osv. En av företrädarna för denna opportunistiska strömning, Höchberg, gav emellertid finansiell hjälp åt partiet, som ännu var svagt och inte genast kunde stå på egna ben.

Från London riktade Marx och Engels en våldsamt attack mot de skändliga opportunistiska vinglerierna. Bebel visade sig vara en verklig partiledare. Han märkte faran i tid, förstod hur riktig Marx' och Engels' kritik var och förmådde styra in partiet på den oförsonliga kampens väg. Den illegala tidningen *Der Sozialdemokrat* grundades, som först kom ut i Zürich och därefter i London, dagligen levererades till Tyskland och hade inemot 10 000 prenumeranter. De opportunistiska vinglerierna stoppades beslutsamt.

Ett annat vingleri var då, i slutet på 1870-talet, vurmerna för Dühring. En kort tid delade även Bebel denna vurm. Dührings anhängare, bland vilka Most var den mest framträdande, spelade "radikala" och gled snabbt hän mot anarkism. Engels' skarpa, förintande kritik av de dühringska teorierna möttes med ogillande i många kretsar inom partiet, och på en partikongress framfördes rentav förslaget att denna kritik inte skulle få förekomma i centralorganets spalter.

Men socialismens alla livskraftiga element – och i spetsen för dem stod naturligtvis Bebel – insåg snabbt hela rutenheten i de "nya" teorierna och bröt med dem och med alla slags anarkistiska strävanden. Under Bebels och Liebknechts ledning lärde sig partiet förena det illegala arbetet med det legala. När den legala socialdemokratiska parlamentsgruppen till sitt flertal intog en opportunistisk hållning i den omtalade frågan om att rösta *för* subsidier till rederibolaget, uttalade sig den illegala *Der Sozialdemokrat* *emot* gruppen och utgick som segrare efter fyra veckors kamp.

Efter att ha bestått i 12 år föll undantagslagen mot socialisterna 1890. En partikris av ungefär samma karaktär som den i mitten på 70-talet bröt åter ut. Å ena sidan var opportunisterna med Vollmar i spetsen beredda att dra fördel av legaliteten för att avsvärja sig de obesurna parollerna och den oförsonliga taktiken. De s k unga å den andra spelade "radikala" och gled hän mot anarkism. Att denna kris för partiet blev mycket kortvarig och föga allvarlig var till stor del Bebels och Liebknechts förtjänst: de bjöd det mest bestämda motstånd mot båda vinglerierna.

För partiet började en period av snabb tillväxt på bredden och djupet, en utveckling av inte bara det politiska, utan också det fackliga, kooperativa, bildningsfrämjande och övriga organiserandet av proletariatets krafter. Det gigantiska praktiska arbetet Bebel uträttade på alla dessa områden såsom parlamentsledamot, agitator och organisatör går inte att mäta. Just genom detta arbete tillvann sig Bebel ställningen som partiets obestridde och allmänt erkände ledare, den som stod arbetarmassorna närmast och var den de tyckte bäst om.

Den sista kris inom det tyska partiet, som Bebel fick ta den mest aktiva del i, var den s k Bernsteinismen. Den f d ortodoxe marxisten Bernstein kom i själva slutet på förra seklet fram till rent opportunistiska, reformistiska uppfattningar. Man försökte göra arbetarklassens parti

till ett småborgerligt parti för sociala reformer. Bland arbetarrörelsens ämbetsmän, bland de intellektuella fann den nya opportunistiska farsoten många anhängare.

Bebel gav uttryck åt stämningen bland arbetarmassorna och åt deras fasta övertygelse att det var nödvändigt att kämpa för de obesurna parollerna, då han med hela sin energi reste sig mot denna farsot. Hans tal mot opportunisterna på partikongresserna i Hannover och Dresden kommer för lång tid framåt att förbli ett mönsterexempel på hur de marxistiska åsikterna skall försvaras och kampen föras för att arbetarpartiet skall ha en sant socialistisk karaktär. Den period då arbetarklassen förbereds och samlar krafter utgör i alla länder en oundgänglig etapp i utvecklingen av proletariatets världsomspännande befrielsekamp. Ingen har så utpräglad som August Bebel gett uttryck för denna periods särdrag och uppgifter. Själv arbetare, förmådde han bana sig väg till fasta socialistiska övertygelser, förmådde han bli förebilden för en arbetarledare, en företrädare för kapitalets löneslavar och en deltagare i deras masskamp för ett bättre samhällssystem.

Severnaja Pravda nr 6, den 8 augusti 1913

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 23, s 363-369